

VII.

TUSNÁD.

Tusnád úgy van, mint a híres szép asszonyok szoktak lenni: mindenki csalódik mikor meglátja. Pedig Tusnád igen szép s fekvésének nincsen egyéb baja, mint a tulságos nagy hirnév. A képzelődés felcsigázódik s az így felajzott húr mindig tovább lövi a nyilat a valóságnál. A neki vadult fantáziát nem tudja kielégíteni sem az ember, sem a természet. Egy ismerősöm tengerre vitte nejét, hogy bemutassa neki a nagyszerűt. Midőn már siktengeren voltak s nem láttak viznél s égnél egyebet, a férfi hatástelejs várakozásban kérdezte nejétől: »nos, mit szólasz hozzá?«

— *Nagyobbnak* képzeltem — felelé a nő naiv őszinteséggel.

A tusnádi utas is így van rendesen. *Szebbnek* képzelte. Valjon mi hiányzik neki a szépségből? Fenyves erdő, szikla-tömbök, hegyi zuhatag, festői kilátás, árnyas sétahely a legszerencsésebb csoportozatban. Mit nyújtson még a szegény természet a fölzaklatott képzelődés kielégítésére? Néhány lépés balra s ott megtalálható a szelid tájkép, csendes völgy, lomberdő, lankás kaszáló, lomhán kanyargó folyó, árny és verőfény; ha pedig jobbra megyünk, Csikmegye fensíkja terül el hullámzó kalászaival, jól rendezett és tiszta falvaival, serény és mogyoróép népével. Itt közbül, a vadon, fenséges szirtek, vakmerőn emelkedő bércek, kellemesen meleg savanyúvíz források,

distingvált társaság, türhető zene, szépen épült villák és jól gondozott utak. Együtt: bevégzett szépség.

A fő étterem — vagy helyesebben mondva a terített asztalok egy gallerián vannak elhelyezve, mely itt földönt s sétánynak neveztetik s csakugyan sétahelyül is szolgál. A közönség jelentékeny része itt végzi esteli és reggeli sétáját, belenézve az étkezők tányérjába s számlálgatva fogainkat, miközben a »rosztrádrin« rágódunk. Rosz és izetlen szokás. Nekik is rosz, mivel fenyves illat helyett ételszagot lélekeznek; nekünk is rosz, mivel úgy ránk bámul egy-egy román gyerek, a kinek ma böjtös napja van, hogy kifordul a falat a szánkból.

Mert hát itt is vannak, épen mint Előpatakon, románok; talán azzal a különbséggel, hogy az előpataki románok legnagyobb része román-zsidó, míg a tusnádiak inkább zsidó-románok. Amazok zsidók, foglalkozás szerint; emezek zsidók, állapot szerint. Még érthetőbben: ama románok úgy viselik magukat, mintha zsidók volnának; viszont eme zsidók úgy viselik magukat, mintha románok volnának. Annyi bizonyos, hogy nem szerencsés vegyü-lék. E nemzeti keresztezés — mert hiszen vérszerintiről, polgári házasság nélkül nem lehet szó, egyáltalában nem hat nemesítőleg. Mintha az oltás által úgy a törzsben, mint a galyban eldugultak volna az értékesebb csatornák s a nedvkeringés csak a fattyuhajtásokat ápolná. Kellemetlenek, félműveltek, tolakodók, mosdatlanok és fukarok.

Hanem a tusnádi élet kellemeit és báját nem tudják megrontani. Az ember itt nincsen egy szük, rövid, páratelt sétányra szorítva — miként Előpatakon, hol minden falsch: a hang, mit egy brassói fotografus énekel, a föld, melyen járunk, mert hiszen nem föld, hanem patakburkolat, az esőléből gyült tó és a tó ösvénye mellé fölszurdalt nyirágseprük — mehet itt az ember napestig a Károlyromhoz« a »Ludmillatetőre«, a Csalmádra, az Olthoz, a merre a szem lát s a merre birják lábának izmai. Nem kénytelen akarva nem akarva nézni ugyanazon sárgásbarna arcokat, ugyanazon pökdösődő román delnöket,

kiknek háromemeletes kalapja nem hagyja nyugton a szegény faágakat s hordó kiterjedésü turnürje leszorítja a többi halandót a rendes utról. El lehetsz itt napestig békében és nyugalomban. »Hányadik a pohár? — Használ? — Hányszor?« s több efféle förtelmesen prózai kérdésekkel nem zavar itt a bizalmaskodó gyomorbeteg. Pihenő gondolataid nyugodtan szólhatnak egy lódarázs után, majd lábaid is elvezetnek egy százados törzshöz s órákig figyel, hogy e rémes bogár, mely úgy zug mint egy zongora elpattant hurja s olyan sárgafekete, mint egy bécsi kétfejűsas, miként rág a fában téli fészket magának és életpárjának. Csodálatos kitartással készülődnek már auguszban a hosszú álomra. Sürögnek, forognak, megállnak és körülnéznek, tovább dolgoznak, majd fölrebben az egyik s haragosan dongja körül a fát, ha nincsen-e ellenség közel, aztán megint vissza száll, párjához siet, csápjaik találkoznak, mintha sugdosódnának a fészek örömeiről és foly a munka tovább.

Legyek, szúnyogok, cseszlék, hangyák járnak-kelnek a műhely körül. Számba sem veszik őket. Valami titokzatos okból egy höscincér is arra vetődik. Alig méltatják figyelemre. A szitakötő villámgyors fordulatot tesz s olyan mereven, mintha a levegőhöz volna szegezve, pillanatra megáll fölöttük: talán kérdezi, hogy nincsen-e korán a készülődés? — aztán nagyot lök magán s a gondolat sebességével cikázik tova, hogy száz ölnyiről visszaragyogtassa hártyszárnyait.

Csak mikor észrevette a dolgozó pár, hogy egy harmadik lódarázs mászkál a törzs másik oldalán s a felpattogzott kéreglapok alatt bujkálva közeledik a félig kivájt fészkekhez rebbent föl a munkától mindkettő, elszállva egy irányban messzire. A leselkedő bogár-szörny azonnal fölhasználta a gazdák távozását, s rögtön bedugta a fejét a vájt lyukon, próbát tenni, hogy elég mély-e az már neki. Ebben a pillanatban, mint egy sólyom, csapott le a magasból a gazdák egyike s derékon ragadta harapófogó szájával a tolakodó idegent.

Érdekes és elszánt viaskodás kezdődött. Megérkezett a másik gazda is, odanézett, hogy párjának állapotáról meggyőződjék, s midőn látta határozott fölényét, nyugodtan látott a félbeszakadt munka folytatásához. A két küzdő lehullott a földre s ott ugyancsak szórta szárnyuk a száraz fenyő levelet. Egymásba kapaszkodva, tépve, cibálva egymást, egy eleven tüzgomolyához hasonlítottak, mely mozog, hengereg, pattog, gurul, sistereg és minden percben elpattanással fenyeget. Végre is párja segítségére ment a dolgozó fél s a vad harc ekkor gyorsan eldőlt. Mihelyt megérkezett a segély, szünet állott be, mintha parlamentiroznának s a tolakodó idegen utnak bocsátatott. Előbb mászni próbált lomhán és félszegen, de miután ez nem sikerült — két lába a csatatéren maradván — nehézkesen emelkedett szárnyaira, s bus zsongással távozott a mások otthonából.

Bogaraimat naponta megnéztem reggel és alkonyatkor. Talán még most is dolgoznak és örködnek. S mi még vitatkozunk a hajlék, a család, a haza szentsége, jogai, kizárólagossága és szükségessége fölött!

Fészkünkben német katonát türünk. Külföldön német képviselőre van bizva érdekünk. Itt benn civakodunk, hogy mi legyünk-e a magunk otthonának urai? s elhitettük magunkkal, hogy mi ezt az otthont nem tudnók megvédelmezni!

Ne az egyetemre járjunk politikát tanulni, mert sohasem tudhatjuk, hogy *ész-jog* helyett nem *bolond* jogot tanítanak-e, hanem menjünk az erdőre, a mezőre, a bogarakhoz és a madarakhoz.